

ду бухгалтерського обліку повинна забезпечити максимальний ефекти від ведення обліку. При цьому під ефектом розуміють своєчасне формування фінансової і управлінської інформації, її достовірність, об'єктивність, доступність і корисність для управлінських рішень та широкого кола користувачів.

При проведенні дослідження виникає питання, які причини проведення облікової політики. По-перше облікова політика – лише один із джерел даних для зацікавлених користувачів. По-друге, очевидним є те, що облікова політика не може бути обмежена застосуванням методів оцінок, правил і форм надання даних через економічні і соціальні наслідки, які відносяться до альтернативних рішень. Тому було б неправильно стверджувати, що економічні наслідки повинні визначати облікову політику, проте необхідно визнати, що бухгалтерські нормативи необхідні для її пізнання і формування стандартів. По-третє, не може бути обмежень для яких-небудь груп користувачів, наприклад,

апарату правління, бухгалтерів, користувачів, приватних осіб.

1. Алборов Р.А. Выбор учетной политики предприятия. Принципы и практические рекомендации. – М.: АО «ДИС», 1995. – 80 с.

2. Банасва А.С. Шнейдман Л.З. Учетная политика предприятия. – М.: Бухгалтерський учт, 1994. – 112 с.

3. Безруких П.С., Кашев А.Н., Комиссарова И.П. Учёт затрат и калькулирование себестоимости в промышленности (Вопросы теории, методологии и организации). – М.: Финансы и статистика, 1989. – 223 с.

4. Гончарова Н.Н. Проблемы становления учетной политики предприятия в условиях реформирования бухгалтерского учета // Региональні перспективи. – 2001. – № 2–3. – С. 66–68.

5. Нападівська Л. Облік у системі управління підприємствами // Економіка України. – 1999. – № 9. – С. 44–52.

6. Сопко В., Гуцайлюк З., Щирба М., Бенько М. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – Тернопіль: Астон, 2005. – 496 с.

This article offers ways to solve the lack of accounting strategies in transportation of gas with the goal of optimizing the needed resources.

Васильюк М.М., Заграй Ю.Я.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В статті розглянуто основні аспекти внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Наведено завдання внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту їх роль і місце в системі управління підприємством.

Ключові слова: внутрішній контроль, внутрішній аудит, система управління підприємством.

І. Вступ. З прийняттям Закону України “Про аудиторську діяльність” в квітні 1993р., термін “аудит” впевнено ввійшов в свідомість громадян, як визначення незалежного фінансового контролю суб’єктів господарської діяльності. Сьогодні в Україні вже не залишилося людей, які б не чули слова “аудит” у всіх його реальних і нереальних іпостасях. Однак, розвиток ринкових відносин, інтеграція економіки України у світову економіку, доступ до інформації та законодавчої бази інших країн, призвів до неадекватного сприйняття та використання в сфері управління підпри-

ємством різних термінів, які чітко зрозумілі в країнах Заходу. До таких термінів безумовно можна віднести і термін “аудит”.

З перших кроків свого існування в Україні на початку 90-х років минулого століття і до сьогоднішніх днів, якого тільки аудиту не було в нашій державі – це і податковий, і камеральний, і зовнішній, внутрішній, енергоаудит, екологічний аудит, аудит ефективності проектів, аудит господарської діяльності та інші. Поряд з тим, в державі й надалі існує ревізія, документальні перевірки, контрольні перевірки, які проводять працівники таких контролюючих органів як податкова інспекція, контрольно-ревізійне управління, прокуратура, служба безпеки України, міліція та інші. Але, переживши з 1993р. злети і падіння, аудит поступово завойовує власну нішу в сфері фінансового контролю сучасного підприємництва в досить твердій конкуренції з фіскальним контролем у всіх його проявах. Слід зазначити, що в країнах з розвинутою ринковою економікою аудит розмежовуєть-

ся на аудит державного і приватного секторів економіки, а також на внутрішній та зовнішній аудит.

На сьогоднішній день внутрішній аудит в Україні існує якось відокремлено, його досить часто змішують або з внутрішнім контролем, або з службою безпеки підприємства, або з управлінським обліком чи з так званим кризовим управлінням. Тому слід більш детально розглянути даний вид контролю в системі управління підприємством.

II. Постановка завдання. Основною метою даної статті є з'ясування сутності внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту як спеціалізованої підсистеми в управлінні підприємством, визначення місця та завдань, які виконують внутрішній контроль та внутрішній аудит на сучасному етапі економічного розвитку суб'єктів господарювання.

III. Результати. З розвитком економічних відносин у суспільстві, удосконаленням управління виробництвом конкурентоспроможної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках контроль виділяється у самостійну функцію управління виробничою, господарською і фінансовою діяльністю власників капіталу.

Р.Адамс, автор книги «Основи аудиту», наводить класичне висловлення, що стосується аудиту. Воно неодноразово цитоване багатьма ученими, але заслуговує на те, щоб згадати його ще раз: «Без аудиту немає надійності рахунків. Без надійності рахунків немає контролю. А без контролю що вартує влада?» [2, 18].

За висловом кандидата економічних наук, професора Національного центру обліку і аудиту Державної Академії статистики, обліку та аудиту, члена Аудиторської палати України Редька О.Ю., визначення контролю залежить від того, як його розглядають виходячи з цілей управління. В управлінні системою контроль виступає як невід'ємна частина управлінського процесу, яка забезпечує прийняття рішення. Контроль, який в системі управління не передбачає прийняття будь-якого рішення за його результатами є беззмістовним і не несе ніякої користі. Ефективний контроль повинна забезпечувати особа, яка уповноважена приймати управлінські рішення.

В системі управління підприємством контроль повинен виконувати наступні завдання:

- попередити (виявити, спрогнозувати) небезпечні для системи відхилення;

- виявити небезпечні відхилення (невідповідності) в поточній роботі системи;

- визначити розмір виявлених небезпечних відхилень і їх можливі негативні для системи наслідки;

- встановити причини (фактори) відхилень та визначити ступінь їх впливу на величину відхилення;

- розробити і здійснити певні дії спрямовані на усунення виявлених негативних відхилень та їх причин, а також запропонувати заходи, які б запобігали можливості виникнення в майбутньому негативних відхилень.

З наведених основних завдань випливає наступне твердження – контроль є дієвим в системі управління лише в тому випадку, якщо дана система має чітко виражену мету, методи її досягнення і критерії (параметри) етапів руху до цієї мети.

Таким чином, суб'єкт контролю в управлінні повинен чітко знати мету, а також послідовність процедур на шляху досягнення цієї мети.

Оскільки, контроль поділяють на зовнішній та внутрішній, тому внутрішній контроль в системі управління підприємством є тією системою правил, певних дій для персоналу управління, які спрямовані на постійне дотримання в процесі досягнення мети, затверджених норм, внутрішніх правил, законодавчих актів, що регламентують господарську діяльність підприємства.

Внутрішній контроль делегується безпосередньо на робочі місця (посади) і здійснюється персоналом системи управління згідно з їхніми функціональними обов'язками і правами, а результати контролю фіксуються або визначаються за місцем його здійснення.

В системі внутрішнього контролю його об'єкт і предмет визначені конкретними обов'язками, сферою діяльності, правами, встановленими процедурами кожного з суб'єктів контролю, тобто, директор підприємства контролює виконання показників випуску та реалізації продукції, головний бухгалтер контролює повноту і своєчасність розрахунків із бюджетом, бухгалтер контролює правильність складання первинних документів, менеджер контролює своєчасність розрахунків з покупцями, і т.д. А в чому ж полягає суть внутрішнього аудиту?

Внутрішній аудит це спеціальна система (суб'єкт) контролю в системі управління компанією, який здійснюється незалежними по відношенню до інших структурних підрозділів посадовими особами, в основному в інтересах керівництва або власників компанії.

Фактично внутрішній аудит можна визначити, як спеціалізовану підсистему контролю в управлінні підприємством, яка виконує спеціальні функції, відмінні від функцій внутрішнього контролю. На *схемі 1* нами наведено основні відмінності між функціями внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

проходження і після завершення. Він дає експертну науково-обґрунтовану оцінку господарським операціям і процесам.

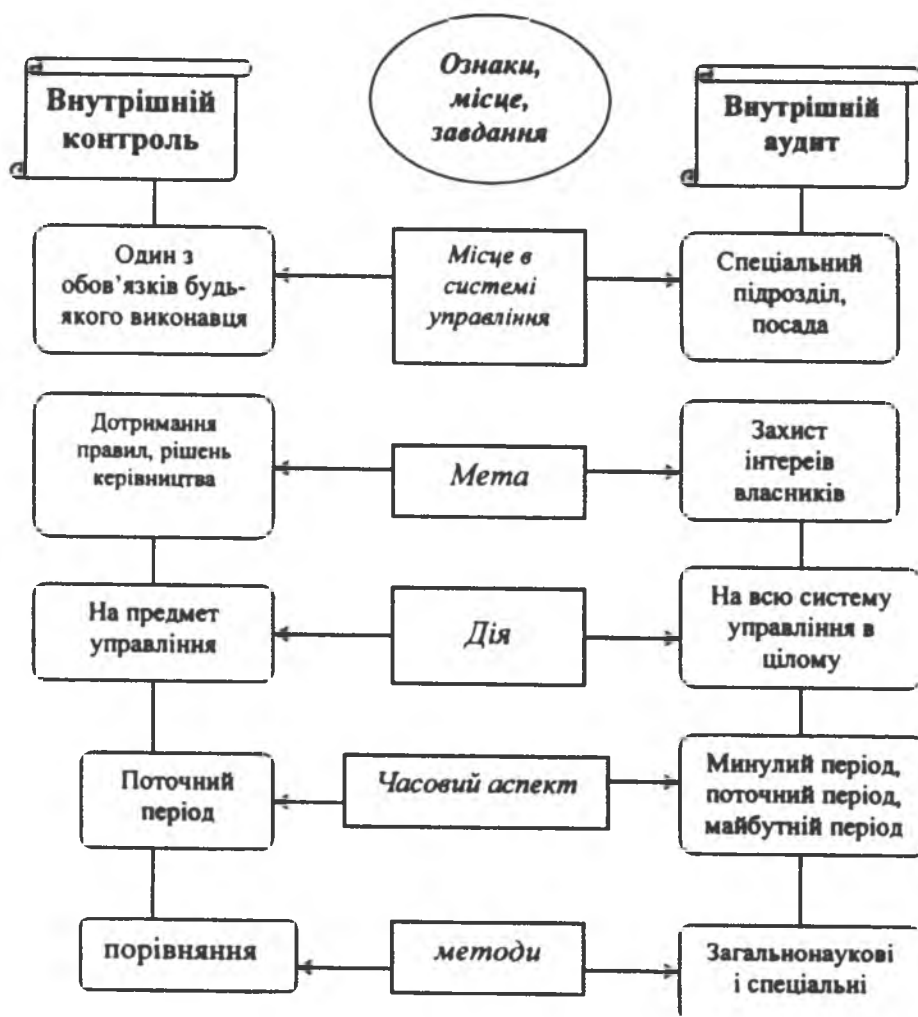
Функції внутрішнього аудиту визначаються керівництвом або власником підприємства залежно від змісту і специфіки його діяльності, обсягів, показників, системи управління.

Першочерговими функціями внутрішнього аудиту в системі управління є:

- **Контрольна функція**, яка полягає в перевірці фінансово-господарської діяльності окремих підрозділів та посадових осіб, щодо

Схема 1

Відмінність між функціями внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту

Метою внутрішнього аудиту є удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення й мобілізація резервів його зростання.

Внутрішній аудит здійснюється на попередній стадії виконання комерційної, технологічної або фінансової угоди, у процесі її

відповідності їх роботи встановленим нормам, правилам та планам.

- **Аналітична функція**, яка полягає в експертній оцінці внутрішнього та зовнішнього економічно-правового середовища, ефективності господарювання та управління.

- **Захисна функція** – заходи спрямовані на

захист активів підприємства від шахрайства, або розкрадання власності.

• **Консультаційна функція** полягає в наданні консультацій як персоналу підприємства, так і власникам або керівництву підприємства.

• **Інформаційна функція** – своєчасне і повне інформування вищого керівництва і власників про результати проведених заходів.

• **Координаційна функція** – планування роботи внутрішнього аудитора узгоджується з планами вищого органу управління, а також з структурними підрозділами.

Отже, основним завданням внутрішнього аудиту є попередження, виявлення та запобігання негативних для підприємства фактів і факторів, забезпечення безперервного ефективного управління на всіх рівнях і загальних функціях.

IV. Висновки. Внутрішній аудит є важливою складовою системи внутрішньогосподарського контролю суб'єктів підприємницької діяльності. Для підвищення ефективності функціонування всієї системи внутрішнього контролю необхідна відлагоджена робота всіх її ланок. Конструктивний підхід у розв'язанні організаційних питань реалізується виясненням місця і ролі внутрішнього аудиту в загальній системі внутрішнього контролю на підприємстві. Замовником внутрішнього аудиту виступає керівництво підприємства, тому його організаційна структура залежить від структури управління. Основний принцип, який повинен бути

дотриманий при моделюванні структури внутрішнього аудиту це його незалежність по відношенні до інших підрозділів. Внутрішній аудит не можна ототожнювати з внутрігосподарським контролем, який здійснюють усі структурні підрозділи апарату управління підприємства.

На даному етапі економічного розвитку суб'єктів господарювання України широкого розповсюдження набула практика, коли у відкритих акціонерних товариствах ініціатором аудиту виступає керівництво підприємства, що суперечить логіці й аудиторській практиці зарубіжних країн. Тому вивчення і впровадження світового досвіду, щодо правильної організації внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в системі управління підприємством залишається актуальним для управлінського апарату суб'єктів господарської діяльності.

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22 квітня 1993р. // Голос України. – 1993. – 29 травня.
2. *Адамс Р.* Основы аудита: Пер. с англ. / Под. ред. Я.В. Соколова. – М.: Аудит: ЮНИТИ, 1995. – 398 с.
3. *Голчарук Я., Рудницький*: Аудит, навч. посібник – Львів, “Оріяна-Нова”, 2004р.
4. *Редько А.*: “Внутренний аудит как важнейший инструмент финансовой безопасности предприятия.” Київ, 2005 р.
5. *Шимапський Р.* Проблеми розвитку аудиту // Бухгалтерський облік і аудит. – 1994. – № 11. – С. 19–20.

In the article the basic aspects of internal control and internal audit are considered. The task of internal control and internal audit is resulted their role and place in the system of management by an enterprise.

Пилупів В.В.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

У статті досліджується вплив соціально-економічного розвитку регіонів на їх фінансові можливості. Класифіковано регіональні особливості соціально-економічного розвитку, які мають безпосередній вплив на формування міжбюджетних відносин в Україні.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, міжбюджетні відносини, регіональна економіка, людський розвиток.

I. Вступ. Традиційні уявлення про державу як єдину економічну одиницю без суттєвої внутрішньої диференціації в сучасній науковій економічній думці відходять на задній план. Натомість виникає нова регіональна економічна парадигма [1]. На сьогоднішній день оптимальним каркасом для економічного аналізу і планування є трирівнева модель, що об'єднує місцеву (регіональну), національну та глобальну економіки. При цьому кожен рівень є тісно пов'язаний з іншим і не є самодостатнім [1,9-10].